

Πολυμερής συνεργασία των εμπλεκόμενων φορέων - Η προσέγγιση της επιτυχούς αντιμετώπισης της διαφθοράς*

ΤΟΥ **ΛΕΑΝΔΡΟΥ ΡΑΚΙΝΤΖΗ**

Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης

Ευχαριστώ την Ελληνική Ένωση Τραπεζών και τη Διεθνή Διαφάνεια Ελλάς για την πρόσκλησή τους να μιλήσω στη σημερινή ημερίδα και τους συγχαίρω για την πρωτοβουλία τους. Τα δε συμπεράσματα του συνεδρίου ασφαλώς θα βοηθήσουν στην καταπολέμηση της διαφθοράς τόσο στον ιδιωτικό τομέα, που ενδιαφέρει τις τράπεζες, αλλά και στο δημόσιο τομέα που με αφορά, διότι δημόσιος και ιδιωτικός τομέας – κυρίως στην Ελλάδα – είναι τόσο συνδεδεμένοι μεταξύ τους και αλληλοεπηρεαζόμενοι ώστε η διαφθορά διοχετεύεται σαν να είναι συγκοινωνούντα δοχεία, από τον έναν τομέα στον άλλο.

Ο ρόλος του Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης είναι η καταπολέμηση της διαφθοράς στο δημόσιο τομέα, όπως αυτός προσδιορίζεται από το ν. 3074/2002, δηλαδή από τη Δημόσια Διοίκηση, τα ΝΠΔΔ, τους ΟΤΑ α' και β' βαθμού, τις επιχειρήσεις τους, τα κρατικά νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου και τις δημόσιες επιχειρήσεις ή επιχειρήσεις τη διοίκηση των οποίων ορίζει άμεσα ή έμμεσα το Δημόσιο με διοικητική πράξη ή ως μέτοχος, εκτός από τις ανώνυμες εταιρείες που είναι εισηγμένες στο χρηματιστήριο.

Η διαφθορά στο δημόσιο τομέα, ειδικότερη μορφή της οποίας είναι η διαπλοκή, συνίσταται στην επιρροή παράνομων συμφερόντων στις κρατικές λειτουργίες τόσο κατά το στάδιο της απόφασης, όσο και κατά το στάδιο της εκτέλεσης, με οικονομικό όφελος υπέρ των παράνομων συμφερόντων και ζημία του ευρύτερου δημόσιου τομέα και κατ' επέκταση του ιδιωτικού τομέα. Εκτός όμως από την οικονομική ζημία η διαφθορά δημιουργεί διάχυτη δυσλειτουργία του κράτους και γραφειοκρατική αναποτελεσματικότητα του κρατικού μη-

*Ομιλία που εκφωνήθηκε στην εκδήλωση.

χανισμού, που επιτείνει τα φαινόμενα κακοδιοίκησης και αδιαφάνειας των κρατικών λειτουργιών, τα οποία όμως οφείλονται και σε άλλες αιτίες, όπως μη αξιοκρατική, αλλά με πλάγια μέσα επιλογή του προσωπικού των δημόσιων υπηρεσιών, ανεπαρκής εκπαίδευση αυτού, επιλογή διευθυντικών στελεχών με κριτήρια μη αξιοκρατικά, αλλά πολιτικά και κυρίως η εκ μέρους των περισσότερων των υπαλλήλων αδιαφορία για την εκτέλεση του υπαλληλικού καθήκοντος.

Η διαπλοκή ασκείται κατά ένα μέρος από τα οικονομικά συμφέροντα που ελέγχουν τα μέσα ενημέρωσης και ταυτόχρονα αναλαμβάνουν δημόσια έργα ή προμήθειες του Δημοσίου, ή από οικονομικά συμφέροντα που δεν ελέγχουν μεν μέσα ενημέρωσης, αλλά αναπτύσσουν σχέσεις με πολιτικούς, τους οποίους χρηματοδοτούν. Με το πολιτικό λοιπόν χρήμα γίνεται μεγάλης εκτάσεως διαπλοκή και συνεπώς για την πλήρη διαφάνεια στις κρατικές προμήθειες και τα δημόσια έργα πρέπει να θεσμοθετηθούν επαρκή μέτρα ελέγχου, που ο πολιτικός κόσμος για την περιφρούρηση της αξιοπιστίας του θα πρέπει να αποδεχθεί.

Υπάρχουν πολυάριθμες μορφές και ευκαιρίες για διαφθορά, ανάλογα με το πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον στο οποίο αναπτύσσεται, αλλά ο επικρατέστερος τομέας κυρίως λόγω μεγέθους είναι των δημόσιων προμηθειών, στις οποίες περιλαμβάνονται και τα δημόσια έργα. Το φαινόμενο δεν είναι νέο. Είναι παγκόσμιο και έχει επίπτωση στην παγκόσμια οικονομία, ιδιαίτερα στους λαούς των υπό ανάπτυξη χωρών. Εμφανίζεται σε όλους τους τομείς των δημόσιων προμηθειών, ιδιαίτερα όμως στην προμήθεια εξοπλισμών και στα δημόσια έργα και αποτελεί κλασικό παράδειγμα αλληλοσύνδεσης και αλληλεπίδρασης του δημόσιου με τον ιδιωτικό τομέα. Το πρόβλημα όμως με την καταπολέμηση της διαφθοράς είναι ότι αποκαλύπτεται πάρα πολύ δύσκολα, γιατί κανένα από τα εμπλεκόμενα μέρη δεν είναι διατεθειμένο να προβεί σε αποκαλύψεις, προς αποφυγή βεβαίως και των ιδίων ευθυνών, αλλά πολλές φορές υπάρχει κρατική κάλυψη και εν πάση περιπτώσει απροθυμία των αρμοδίων οργάνων για συνεργασία παρά τις σχετικές διεθνείς συνθήκες. Αν μόνο δύο μέρη (καταναλωτής και προμηθευτής) συμβάλλονταν, δεν θα είχαμε τόσες πολλές και εκτεταμένες περιπτώσεις διαφθοράς, αλλά αυτό συμβαίνει όταν παρεμβάλλεται τρίτο πρόσωπο, κυρίως υπό τη μορφή off-shore εταιρειών ή όταν ο αγοραστής δεν είναι ο τελικός καταναλωτής.

Στο σημείο αυτό πρέπει να παρατηρήσω και τη συμμετοχή των τραπεζών κυρίως στις διεθνείς συναλλαγές, που με το απόρρητο των καταθέσεων ή τη μη εφαρμογή των διατάξεων περί ξεπλύματος βρώμικου χρήματος διευκολύνουν ή συγκαλύπτουν τη διαφθορά. Τι είναι όμως δημόσια προμήθεια; Κατά βάση είναι μία εμπορική πράξη, που διέπεται από όλους τους κανόνες της εμπορικής πράξης, αλλά η ειδοποιός της διαφορά είναι ότι λαμβάνει χώρα μέσα σε ένα πολιτικό σύστημα. Συνεπώς το είδος και η φύση του πολιτικού συστήματος και των προσώπων που το στελεχώνουν έχει ουσιώδη επιρροή σε όλα τα στάδια αναθέσεως των

κρατικών προμηθειών και των φαινομένων διαφθοράς και χωρίς τη συνεργασία του πολιτικού συστήματος δεν θα είχαμε τα φαινόμενα αυτά. Πολλές φορές όμως η ανάθεση των δημόσιων προμηθειών στους επιτίδειους λόγω της διαφθοράς των αξιωματούχων που αποφασίζουν, δεν μπορεί να αποφευχθεί παρά την ισχυρή αντίθετη πολιτική βούληση, διότι δεν υπάρχει επαρκής τεχνογνωσία για την παρεμπόδιση των μεθοδεύσεων κατά την ανάθεση των δημόσιων προμηθειών. Συνεπώς απαιτείται ταυτόχρονη πολιτική βούληση και τεχνογνωσία για να δημιουργηθούν οι κατάλληλες συνθήκες για την καταπολέμηση της διαφθοράς στις δημόσιες προμήθειες.

Η δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών πρέπει να βασίζεται στις εξής αρχές:

- α) πρέπει να μελετηθεί και θεοπιστεί το κατάλληλο σύστημα ελέγχου των δημόσιων προμηθειών,
- β) να αξιολογηθούν τα υπάρχοντα συστήματα ελέγχου των προμηθειών από την άποψη του οφέλους και του κόστους,
- γ) να ενισχυθούν τα αδύνατα σημεία του λογιστικού και του συστήματος ελέγχου των δημόσιων προμηθειών και
- δ) να γίνει ανταλλαγή τεχνογνωσίας για την καταπολέμηση της διαφθοράς με άλλες δημόσιες ή ιδιωτικές οικονομίες που αντιμετώπισαν παρόμοιας φύσεως προβλήματα.

Εξάλλου η κατανόηση των αιτίων της διαφθοράς θα βοηθήσει στην κινητοποίηση των πολιτών όλων των κοινωνικών τάξεων για τη λύση του προβλήματος με πράξεις και όχι με λόγια. Υπάρχουν μερικοί γενικοί κανόνες που λειτουργούν για τη διαφθορά και διαπλοκή στις δημόσιες προμήθειες όπως:

- α) η έλλειψη κατάλληλων μηχανισμών για τον ακριβή έλεγχο των δημόσιων προμηθειών, που συνήθως είναι η απουσία δημόσιων κανονιστικών υπηρεσιών, αόριστες ή επάλληλες αρμοδιότητες, γραφειοκρατικά εμπόδια, χαμηλής ποιότητας μηχανισμοί και ακόμη κανόνες που θεοπίστηκαν ad hoc για να επιτρέψουν διεφθαρμένη συμπεριφορά,
- β) η ανέλεγκτη εξουσία που παρέχεται στους αρμόδιους για να αποφασίζουν και να εκτελούν δημόσιες προμήθειες την οποία ασκούν χωρίς διάκριση και λογικούς περιορισμούς με μόνη την επίκληση της πολιτικής βούλησης,
- γ) η έλλειψη διαφάνειας, δηλαδή απουσία κανόνων ή μη εφαρμογή αυτών, ώστε οι πολίτες και οι ΜΚΟ να μη μπορούν να αποκτήσουν πληροφορίες για να τις χρησιμοποιήσουν για τον έλεγχο των κρατικών προμηθειών,

- δ) η έλλειψη προληπτικού ελέγχου και η βραδύτητα του κατασταλτικού ελέγχου π.χ. στην Ελλάδα το Ελεγκτικό Συνέδριο ελέγχει τις προ 7ετίας δαπάνες,
- ε) βραδύτητα περί την απονομή της δικαιοσύνης και εν πολλοίς ανεπάρκεια των Δικαστηρίων, κυρίως στα οικονομικά εγκλήματα, να επιβάλλουν το νόμο, όπως και σε μεγάλο βαθμό πειθαρχική ατιμωρησία των δημοσίων υπαλλήλων, που έχει δημιουργήσει στους παρανομούντες αίσθημα ασυδοσίας.

Σύμφωνα με τον ορισμό που έδωσε η Διεθνής Τράπεζα, διαφθορά είναι η κατάχρηση δημοσίου αξιώματος για ιδιωτικό όφελος, το οποίο μπορεί να είναι με τη μορφή χρήματος ή εύνοιας για την οικογένεια ή φίλους ή προς όφελος ομάδας συμφερόντων όπως πολιτικού κόμματος για να αποκτήσει ή να διατηρήσει εξουσία. Η συμπεριφορά αυτή των προσώπων που διαχειρίζονται τις δημόσιες προμήθειες συχνά επιφέρει οικονομικές απώλειες στη δημόσια οικονομία και κατ' επέκταση στους πολίτες και έτσι πολλοί χάνουν για χάρη των ολίγων. Αφού η διαφθορά είναι γενικά μία οικονομική πράξη μπορούμε να τη δούμε μέσα από το μηχανισμό προσφοράς και ζήτησης.

Η διαφθορά από μέρους της προσφοράς προέρχεται από προμηθευτές του Δημοσίου ή εργολάβους δημοσίων έργων που προσπαθούν να δωροδοκήσουν ή να διαφθείρουν κυβερνητικούς αξιωματούχους πρόθυμους να επωφεληθούν της ευκαιρίας και από μέρους της ζήτησης από κυβερνητικούς παράγοντες που αναζητούν οικονομικά οφέλη. Τα κέρδη αυτά μπορεί να είναι ατομικός πλουτισμός του παράγοντα ή διατήρηση της πολιτικής θέσεως ή κόμματος με όρους μη αποδεκτούς δημόσια. Επίσης χρησιμοποιούμε συχνά τη λέξη διαφθορά για να προσδιορίσουμε καλά σχεδιασμένα, αλλά ανεπαρκή εκτελεσμένα σχέδια, όπως και δόλιες πράξεις κλοπής.

Η διαφθορά δεν αποτελεί αυτή καθ' αυτή ποινικό αδίκημα, αλλά εμφανίζεται ως παραγωγικό αίτιο σε σειρά ποινικών αδικημάτων, όπως δωροδοκία, (ενεργητική και παθητική) απάτη, υπεξαίρεση, απιστία, πλαστογραφία, παράβαση καθήκοντος, ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, λαθρεμπορία κ.λπ., αλλά και αντίστοιχων αδικημάτων που διαπράττονται

στον ιδιωτικό τομέα και ιδίως σε βάρος τραπεζών, ασφαλιστικών εταιρειών και άλλων φορέων.

Η διαφθορά εκτείνεται από τα ανώτερα στελέχη της κρατικής ιεραρχίας μέχρι τα κατώτατα στρώματα της υπαλληλικής ιεραρχίας και σε αυτήν εμπλέκονται οικονομικοί παράγοντες εντός ή εκτός της επικράτειας με τεράστια συμφέροντα σε μεγάλες κρατικές προμήθειες ή ακόμη και απλοί πολίτες σε περιπτώσεις ατομικές, με αποτέλεσμα να δημιουργεί και να αναπαράγει γενικευμένη γραφειοκρατική αναποτελεσματικότητα της κρατικής μηχανής και διάχυτη δυσλειτουργία του κράτους.

Παράλληλα με τα φαινόμενα διαφθοράς συχνότατα εμφανίζονται και συμπτώματα κακοδιοίκησης λόγω της μη εκτέλεσης του υπηρεσιακού καθήκοντος εκ μέρους των αρμοδίων υπαλλήλων. Τα φαινόμενα αυτά της κακοδιοίκησης αντιμετωπίζονται από τα αρμόδια πειθαρχικά συμβούλια, αλλά και εδώ υπάρχει πρόβλημα δυσλειτουργίας και αναποτελεσματικότητας, διότι τόσο η διαπίστωση των πειθαρχικών ευθυνών, όσο και η τελική επιβολή πειθαρχικών ποινών στους πειθαρχικώς ελεγχόμενους υπαλλήλους βραδύνει υπέρμετρα, η δε κρίση των πειθαρχικών συμβουλίων είναι πολύ επιεικής.

Το χειρότερο όμως από όλα δεν είναι αυτά καθ' αυτά τα φαινόμενα της διαφθοράς, αλλά η αντιμετώπιση των φαινομένων αυτών από την κοινή γνώμη, τουλάχιστον από το μέρος αυτής που επηρεάζεται από τα ΜΜΕ, τα οποία επιβάλλουν τους νεόπλουτους χωρίς καν να εξετάσουν την πηγή του πλουτισμού τους και με τον τρόπο αυτό δημιουργείται εθισμός για την αποδοχή της διαφθοράς. Και για να παραφράσουμε τον Ροϊδη, που πριν 100 χρόνια μιλώντας για τους πλούσιους της εποχής του είπε ότι έγιναν πλούσιοι με 100 διαφορετικούς τρόπους, εκ των οποίων ο τιμότερος ήταν η κλοπή, για πολλούς εκ των σημερινών νεόπλουτων μπορούμε να πούμε ότι ο τιμότερος τρόπος πλουτισμού τους είναι η διαπλοκή και οι κρατικές προμήθειες.

Για την καταπολέμηση λοιπόν της διαφθοράς τα μέτρα που θα λάβουν οι κυβερνήσεις πρέπει να έχουν τρεις στόχους, δηλαδή της πρόληψης, της καταστολής και της εκπαίδευσης των πολιτών. Και για μεν την πρόληψη τα μέτρα πρέπει να αποσκοπούν στην αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών, στην απλοποίηση των διοικητικών διαδικασιών, στη μείωση της γραφειοκρατίας και στη διαφάνεια της δράσης των κρατικών οργάνων με την παράλληλη και αξιοκρατική επιλογή του προσωπικού, κυρίως ως προς το ήθος του και την προθυμία του να προσφέρει. Αυτά τα δύο στοιχεία δεν μπορούν να διαπιστωθούν από τους διαγωνισμούς του ΑΣΕΠ. Ίσως θα έπρεπε να διαπιστώνονται από συστατικές επιστολές με την απαραίτητη όμως προϋπόθεση, ότι ο παρέχων συστατική επιστολή να σέβεται τον εαυτό του και την υπογραφή του. Είναι απίστευτη η ευκολία με την οποία οι Έλληνες σε όλες τις βαθμίδες δίνουν συστατικές επιστολές, οι οποίες – τουλάχιστον στην Ελλάδα – έχουν υποπέσει σε πλή-

ρη ανυποληψία, ενώ στο εξωτερικό αποτελούν ίσως το σπουδαιότερο στοιχείο για την πρόληψη. Για να ανακτήσουν το κύρος τους οι συστατικές επιστολές θα πρέπει να θεσμοθετηθούν ορισμένα μέτρα συνεπειών.

Όσον αφορά στην καταστολή των φαινομένων πρέπει να λειτουργήσουν αποτελεσματικά οι ελεγκτικοί, διωκτικοί και κατασταλτικοί μηχανισμοί και κυρίως η απονομή της δικαιοσύνης να γίνει ταχύτατη και πιο αποτελεσματική, ώστε να εκπληρούνται και οι δύο σκοποί της ποιής, ήτοι της ειδικής και γενικής πρόληψης.

Τέλος και το σπουδαιότερο, το κράτος, οι ΜΚΟ και οι άλλοι φορείς πρέπει να εκπαιδεύσουμε την κοινωνία, ακόμη και με την εισαγωγή σχετικών μαθημάτων στα σχολεία, ώστε οι πολίτες να καταστούν ενεργοί, να αποφύγουν την παθητική ανοχή των φαινομένων διαφθοράς, να προσδίδεται στους παράγοντες της διαφθοράς η προσήκουσα κοινωνική απαξία και μάλιστα η αρχή πρέπει να γίνει από εμάς με το να θέσουμε αυτούς που υποψιαζόμαστε για διαφθορά στο κοινωνικό περιθώριο και όχι να τους θαυμάζουμε ως επιτυχημένους επαγγελματίες και να συνειδητοποιήσουν οι πολίτες τη βλάβη που προκαλεί η διαφθορά στην κοινωνία, στην κρατική λειτουργία και στα θεμέλια της δημοκρατίας και κάθε ενεργός πολίτης, συνειδητοποιώντας την ατομική του ευθύνη, να συμβάλλει στην καταπολέμηση της διαφθοράς τουλάχιστον στο μέτρο που δεν προσφεύγει ο ίδιος σε τέτοιες πράξεις.

Η διεθνής κοινότητα έχει συνειδητοποιήσει, ότι τα φαινόμενα της διαφθοράς και κακοδιοίκησης μπορούν να καταπολεμηθούν μόνο στο πλαίσιο ενός στρατηγικού προγράμματος δράσης, του οποίου ο σχεδιασμός, η υλοποίηση και η παρακολούθηση αποτελεί ευθύνη του κράτους. Η καταπολέμηση της διαφθοράς σε διεθνές επίπεδο αποτελεί κοινό στόχο των κρατών. Για την επίτευξη του στόχου αυτού είναι απαραίτητη η ανταλλαγή στοιχείων και εμπειριών μεταξύ των κρατών και μία συντονισμένη και αποτελεσματική προσπάθεια πρόληψης και καταστολής των φαινομένων διαφθοράς σε παγκόσμια κλίμακα. Τα φαινόμενα της διαφθοράς και κακοδιοίκησης έχουν γίνει αντικείμενο μελέτης από διεθνείς φορείς, όπως είναι ο ΟΗΕ, το Συμβούλιο της Ευρώπης, ο ΟΟΣΑ και η Ευρωπαϊκή Ένωση. Στους φορείς αυτούς μπορούμε να εντάξουμε και τη Διεθνή Διαφάνεια.

Ο θεσμός του Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης καθιερώθηκε με το ν. 3074/2002 σε συμμόρφωση προς τις διεθνείς δεσμεύσεις της χώρας για τη θέσπιση επιτελικού-συντονιστικού οργάνου της δράσης των επιμέρους Ελεγκτικών Σωμάτων και των Υπηρεσιών Επιθεώρησης και Ελέγχου της δημόσιας διοίκησης.

Αποστολή του Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης είναι: α) η διασφάλιση της εύρυθμης και αποτελεσματικής λειτουργίας της διοίκησης, β) η παρακολούθηση και η αξιολόγηση του έργου των ελεγκτικών σωμάτων της δημόσιας διοίκησης και γ) ο εντοπισμός των φαινομένων διαφθοράς και κακοδιοίκησης.

Με σκοπό την εκπλήρωση αυτής της πολύπλευρης αποστολής, ο νομοθέτης παρέχει στο Γενικό Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

1. Να δίδει εντολή διενέργειας επιθεωρήσεων, ελέγχων και ερευνών στο Σ.Ε.Ε.Δ.Δ. και στα υπόλοιπα ελεγκτικά σώματα και υπηρεσίες του δημόσιου τομέα.
2. Να παρακολουθεί τις δράσεις των σωμάτων και των υπηρεσιών επιθεώρησης και ελέγχου, ιδίως της πορείας των διενεργούμενων ελέγχων.
3. Να αξιολογεί το έργο των σωμάτων επιθεώρησης και ελέγχου με βάση σχετικό προεδρικό διάταγμα.
4. Να διατάσσει αυτεπάγγελτα διεξαγωγή ελέγχων, επανελέγχων, επιθεωρήσεων και ερευνών στο δημόσιο τομέα.
5. Να διενεργεί έλεγχο καταγγελιών που υποβάλλονται στο Γραφείο του σχετικά με φαινόμενα κακοδιοίκησης στους φορείς του δημόσιου τομέα και στα ειδικά σώματα ελέγχου και επιθεώρησης.
6. Να διατάσσει τη διεξαγωγή ένορκης διοικητικής εξέτασης.
7. Να ασκεί πειθαρχική δίωξη και να ζητά τη λήψη άλλων διοικητικών μέτρων.
8. Να παραπέμπει υποθέσεις για τις οποίες έχει εκδοθεί απόφαση πειθαρχικού οργάνου στο αμέσως ανώτερο πειθαρχικό όργανο, με άσκηση των προβλεπομένων από το νόμο ένδικων μέσων.
9. Να διενεργεί τον έλεγχο των ετήσιων δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης («πόθεν έσχες») όλων των μελών των Σωμάτων Επιθεώρησης και Ελέγχου, των Προϊσταμένων των ΔΟΥ, ΠΕΚ, ΔΕΚ, της ΥΠΕΕ, των Τμημάτων Ελέγχου και όλων των υπαλλήλων (ελεγκτών) που υπηρετούν στα Τμήματα Ελέγχου των παραπάνω υπηρεσιών, καθώς και όλων των Προϊσταμένων των πολεοδομικών γραφείων των ΟΤΑ α' και β' βαθμού.

10. Να διατάσσει την άρση του τραπεζικού, χρηματοπιστηριακού και φορολογικού απορρήτου, στα πλαίσια των ελέγχων και ερευνών που διεξάγουν τα σώματα επιθεωρήσεων και ελέγχου.

Επίσης, ο Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης έχει δικαίωμα να ζητήσει από το Δημόσιο ή από τους φορείς της προηγούμενης παραγράφου, με υποχρέωση συμμόρφωσης των τελευταίων:

1. να παρίστανται κατά την προδικασία και την κύρια ακροαματική διαδικασία ως πολιτικώς ενάγοντες για χρηματική ικανοποίηση λόγω της ηθικής βλάβης που υπέστησαν από τις ως άνω αξιόποινες πράξεις του υπαλλήλου,
2. να ασκούν υπό την ιδιότητα του πολιτικώς ενάγοντος όλα τα παρεχόμενα σε αυτούς ένδικα μέσα κατά αποφάσεων ή βουλευμάτων,
3. να ζητούν από τον αρμόδιο Εισαγγελέα υπό την ιδιότητα του πολιτικώς ενάγοντος να ασκήσει τα παρεχόμενα σε αυτόν ένδικα μέσα κατά βουλευμάτων και αποφάσεων, καθώς και την επίσπευση της ποινικής διαδικασίας και την κατά προτίμηση εκδίκαση των υποθέσεων.

Για τη διακρίβωση των ποινικών και πειθαρχικών ευθυνών των υπαλλήλων του δημόσιου τομέα και τον έλεγχο του «πόθεν έσχες» των επιθεωρητών, διευθυντών και ελεγκτών οικονομικών εφοριών και πολεοδομιών, έχω κάνει πολλές φορές χρήση της δυνατότητας που μου παρέχει ο νόμος να ζητήσω την άρση του τραπεζικού απορρήτου και την παροχή πληροφοριών και πάντοτε οι τράπεζες ανταποκρίθηκαν πρόθυμες και με ταχύτητα. Για τη συνεργασία αυτή ευχαριστώ την Ελληνική Ένωση Τραπεζών.

Τελειώνοντας, πρέπει να τονίσω ότι, για την καταπολέμηση της διαφθοράς στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα, είναι απαραίτητη η συνεργασία όλων των φορέων, γιατί όλοι μας επιδιώκουμε τον αυτό σκοπό και σας διαβεβαιώνω ότι είμαι πρόθυμος να παράσχω κάθε συμπαράσταση οσάκις μου ζητηθεί.